EUROPEAN ROMA MEDIA NETWORK

SPECIAL EDITION 01 · SRPSKO IZDANJE · LATINICA

ISTORIJA · RELIGIJE · CIVILIZACIJE

VELIKI POTOP

Potop u religijama i drevnim civilizacijama

Srpski · latinica

AUTOR I ISTRAŽIVAČ

Antonije Alijević

IZDAVAČ

ROMA VOICE · European Roma Media Network

DATUM PRIPREME

8. oktobar 2026.

Uvod

01. POTOP U SVETIM KNJIGAMA I CIVILIZACIJAMA

Braćo i sestre, pre nego što krenemo u pojedinosti, pogledajmo širu sliku. Pred nama su Kur’an, Tora, Biblija, sumerske i akadske glinene tablice, sanskritski tekstovi, grčka predanja i tradicije drugih naroda.

Šta im je zajedničko? Često se pojavljuju upozorenje, velika voda, mali broj preživelih, brod ili drugo sklonište i novi početak. Ali razlike su podjednako važne: ko izaziva katastrofu, iz kog razloga, koliko ona traje i ko preživljava.

Sličnost dve priče nije automatski dokaz da opisuju isti događaj. Ipak, ponavljanje motiva u mnogim civilizacijama daje nam razlog da istražimo istoriju velikih poplava i način na koji ih je čovečanstvo pamtilo.

AJETI I BIBLIJSKI STIHOVI · DIREKTNI LINKOVI

Svaki navod vodi na odgovarajući stih ili poglavlje. Opis ispod linka je sažetak na srpskom, a ne doslovan citat ili istorijski dokaz da se događaj zbio.

- Kur’an: Hud 11:44 ↗Lađa na Džudiju (verski tekst).
- Biblija: Postanje 8:4 ↗Kovčeg na Araratskim gorama (verski tekst).

Proveri izvore · Poglavlje 01

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

• Oksford: sumersko predanje ↗Prevod izvornog tekstaSumerski opis potopa; tekst je fragmentaran.

• Sefaria: Postanje 6–9 ↗Religijski izvorJevrejski tekst o Noju; ne potvrđuje sam po sebi događaj.

02. KUR’AN: NUH I VELIKI POTOP

U Kur’anu Nuh je Božji poslanik koji upozorava svoj narod. U suri Nuh 71:1 govori se o njegovom slanju narodu da ga upozori pre kazne. Dakle, priča počinje upozorenjem i pozivom na odgovornost.

U suri Hud 11:37 Nuhu se naređuje da gradi lađu pod Božjim nadzorom. Islamska tumačenja, uključujući tefsir Ibn Kesira, naglašavaju njegovu istrajnost, ruganje koje trpi i dužnost da prenese opomenu.

Kur’an u ovoj priči ne daje arheološki datum potopa. Njegova je prvenstvena poruka verska i moralna: ljudski postupci imaju posledice, a spasenje se prikazuje kroz veru, milost i poslušnost.

AJETI I BIBLIJSKI STIHOVI · DIREKTNI LINKOVI

Svaki navod vodi na odgovarajući stih ili poglavlje. Opis ispod linka je sažetak na srpskom, a ne doslovan citat ili istorijski dokaz da se događaj zbio.

• Hud 11:25–26 ↗Nuh upozorava svoj narod i poziva ga da obožava jednog Boga.

• Hud 11:37 ↗Nuhu se nalaže da izgradi lađu.

• Hud 11:40 ↗Ukrcavanje vernika, porodice uz izuzetke i parova životinja.

• Hud 11:42–43 ↗Nuh doziva sina; sin odbija ukrcavanje i strada u vodi.

• El-Kamer 54:11–13 ↗Otvaranje neba, izbijanje vode iz zemlje i lađa.

• Nuh 71:25 ↗Govori o utapanju Nuhovog naroda.

Važna razlika: Kur’an u Hud 11:44 navodi Džudi, a Postanje 8:4 Araratske gore. Nazive ne treba poistovećivati bez dodatnih dokaza.

Proveri izvore · Poglavlje 02

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

• Kur’an, Hud 11:44 ↗Religijski izvorStih o povlačenju vode i pristajanju lađe; tekst vere, ne arheološki nalaz.

• Tefsir Ibn Kesira ↗Tradicionalno tumačenjeKako verski komentator razume kraj potopa.

03. KUR’AN: KRAJ POTOPA I NOVI POČETAK

U suri Hud 11:44 nalazi se dramatični trenutak završetka katastrofe: zemlji se naređuje da proguta svoju vodu, nebu da prestane sa kišom, a voda se povlači. Priča zatim prelazi na posledice i novi početak.

Kur’anski opis prvenstveno prenosi religijsku opomenu i moralno značenje; ne predstavlja geološki izveštaj sa savremenim merenjima.

Kada govorimo o rukopisima, treba razlikovati vreme kur’anske objave u sedmom veku nove ere, sačuvane rane rukopise i navodni datum samog potopa. To nisu iste istorijske kategorije.

AJETI I BIBLIJSKI STIHOVI · DIREKTNI LINKOVI

Svaki navod vodi na odgovarajući stih ili poglavlje. Opis ispod linka je sažetak na srpskom, a ne doslovan citat ili istorijski dokaz da se događaj zbio.

- Hud 11:44 ↗Naređuje se zemlji da upije vodu i nebu da prestane kiša; lađa se zaustavlja na Džudiju.
- Hud 11:45–47 ↗Nuh pita za sina; sledi pouka o granicama njegovog znanja.
- Hud 11:48 ↗Nuhu se govori da siđe sa lađe uz mir i blagoslov.
- El-Ankebut 29:14–15 ↗Nuh, potop i lađa kao znak za ljude.

Važna razlika: Kur’an u Hud 11:44 navodi Džudi, a Postanje 8:4 Araratske gore. Nazive ne treba poistovećivati bez dodatnih dokaza.

Proveri izvore · Poglavlje 03

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

- Kur’an 11:44 ↗Religijski izvorPovlačenje vode, planina Džudi i kraj katastrofe.

04. BIBLIJA: NOJE, ČETRDESET DANA I SAVEZ

U hrišćanskoj Bibliji isti tekst iz Postanja nosi i snažnu simboliku: četrdeset dana i noći kiše, kovčeg, golubicu, pojavu kopna i dugu. Postanje 7:12 govori o četrdesetodnevnoj kiši.

Hrišćanska tumačenja u priči vide sud, spasenje i novi početak. Avgustin i drugi autori razmatrali su njenu moralnu i teološku poruku. Duga se pojavljuje kao znak saveza nakon katastrofe.

Moramo biti precizni: kasnije teološko tumačenje nije isto što i arheološki dokaz. Teologija pita šta priča znači verniku, dok arheologija ispituje materijalne tragove događaja.

AJETI I BIBLIJSKI STIHOVI · DIREKTNI LINKOVI

Svaki navod vodi na odgovarajući stih ili poglavlje. Opis ispod linka je sažetak na srpskom, a ne doslovan citat ili istorijski dokaz da se događaj zbio.

- Postanje 7:12 ↗Kiša pada četrdeset dana i četrdeset noći.
- Postanje 7:24 ↗Vode preovlađuju sto pedeset dana; to nije isto što i trajanje kiše.
- Postanje 8:4 ↗Kovčeg se zaustavlja na Araratskim gorama.
- Matej 24:37–39 ↗Isus poredi iznenadnost potopa sa budućim događajima.

Proveri izvore · Poglavlje 04

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

- Postanje 7–9 ↗Izvorni verski tekstProveri četrdeset dana kiše, povlačenje vode i znak duge.

05. BIBLIJA I TORA: SAVEZ POSLE POTOPA

U Postanju priča ne završava samim spasavanjem u kovčegu. Postanje 8:21 i deveto poglavlje govore o nastavku života i savezu, pri čemu duga postaje prepoznatljiv znak obećanja.

Savez je ključan za jevrejska i hrišćanska tumačenja: posle suda dolaze obnova i odgovornost. To je religijsko značenje teksta, a ne neposredno merenje prirodne pojave.

Proučavanje masoretskog teksta i starijih rukopisnih svedočanstava, uključujući fragmente iz oblasti Mrtvog mora, pomaže nam da pratimo istoriju prenošenja tekstova. Samo po sebi ne određuje datum potopa.

AJETI I BIBLIJSKI STIHOVI · DIREKTNI LINKOVI

Svaki navod vodi na odgovarajući stih ili poglavlje. Opis ispod linka je sažetak na srpskom, a ne doslovan citat ili istorijski dokaz da se događaj zbio.

- Postanje 8:20–22 ↗Posle potopa Noje prinosi žrtvu; govor o nastavku prirodnih ciklusa.
- Postanje 9:8–11 ↗Opis saveza Boga sa Nojem, njegovim potomstvom i živim bićima.
- Postanje 9:12–17 ↗Duga se navodi kao znak saveza.
- Postanje 9:13 (hebrejski) ↗Uporedi sa izvornim tekstom Tore.

Proveri izvore · Poglavlje 05

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

- Postanje 8–9 ↗Religijski izvorNojev izlazak, duga i sklapanje saveza.

06. TORA: NOJE I KOVČEG

U Tori, u Knjizi postanja 6–9, Noje je središnja ličnost predanja o potopu. Postanje 6:14 sadrži nalog da napravi kovčeg od goferovog drveta, a 6:18 govori o savezu. Tu su zajedno motivi izgradnje plovila i posebnog odnosa Boga sa preživelima.

Jevrejska tradicija Noja predstavlja kao pravednog čoveka u pokvarenom naraštaju. Rabinski komentatori, među njima Raši, razmatraju poslušnost, odgovornost i upozorenje. U predanju spasavanje obuhvata njegovu porodicu i životinje.

Istorijski treba razlikovati vreme nastajanja i uređivanja teksta Postanja od starosti samog predanja i od datuma sačuvanih rukopisa. To nisu tri iste stvari.

AJETI I BIBLIJSKI STIHOVI · DIREKTNI LINKOVI

Svaki navod vodi na odgovarajući stih ili poglavlje. Opis ispod linka je sažetak na srpskom, a ne doslovan citat ili istorijski dokaz da se događaj zbio.

• Postanje 6:13–22 (Tora) ↗Bog upućuje Noja da napravi kovčeg i u njega uvede živa bića.

• Postanje 7:6–16 (Tora) ↗Nojeva porodica ulazi u kovčeg; pojavljuju se vode potopa.

• Postanje 6–9 (hebrejski tekst) ↗Uporedi izvorni jezik Tore i dostupne prevode.

Proveri izvore · Poglavlje 06

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

• Postanje, poglavlja 6–9 ↗Izvorni verski tekstHebrejski tekst i prevod; priča o kovčegu i savezu.

---

07. MAJE: POPOL VUH I RAZARANJE PRETHODNOG SVETA

Popol Vuh, važan tekst tradicije Kiče Maja, govori o pokušajima stvaranja ljudi i razaranju prethodnih oblika sveta. U pojedinim epizodama pojavljuju se vodena razaranja, ali to nije jednostavno priča o „majanskom Noju“.

Takvo poistovećivanje bilo bi nepošteno prema posebnom jeziku, kulturi i kosmologiji Maja. Tekst je sačuvan u obliku nastalom u kolonijalnom periodu, ali prenosi starije predanje.

Uporedno istraživanje nas uči da slični motivi ne znače istovetne priče. Razlike su važne isto koliko i sličnosti.

Proveri izvore · Poglavlje 07

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

• Kongresna biblioteka: Popol Vuh ↗Digitalizovan rukopisFotografije rukopisa na kiče jeziku i španskom.

• Popol Vuh: stari prevod ↗Prevod religijskog predanjaUništenje drvenih ljudi velikom vodom.

---

08. ANDI: VIRAKOČA I POTOP

U andskim predanjima, naročito u kasnijim zapisima o Inkama i ranijim verovanjima, Virakoča se povezuje sa stvaranjem, razaranjem i obnovom sveta. U pojedinim verzijama javlja se i velika voda.

Mnogi detalji poznati su iz španskih kolonijalnih hronika šesnaestog i sedamnaestog veka, pa moramo imati na umu da su zapisivači posmatrali tuđe tradicije iz sopstvene perspektive.

Motivi suda, preživelih i novog početka zanimljivi su za poređenje. Ali kolonijalni rukopis nije direktan prozor u svaku pojedinost predkolonijalnog verovanja.

Proveri izvore · Poglavlje 08

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

• Cambridge: rukopis Huarochirí ↗Akademsko istraživanjeAndsko predanje o potopu i mogući uticaji kolonijalnog konteksta.

09. SEVERNA AMERIKA: RAZLIČITA PLEMENSKA PREDANJA

Kod mnogih autohtonih naroda Severne Amerike, uključujući različite zajednice sa sopstvenim jezicima i tradicijama, sreću se pripovesti o velikim vodama, spasavanju i ponovnom uređivanju sveta.

Neke priče su kosmološke, neke moralne, a neke povezane sa lokalnim događajima. Zato ne možemo govoriti o jednoj „severnoameričkoj verziji Noja“, niti sva predanja tumačiti kroz evropske religijske kategorije.

Važno je sačuvati imena zajednica, kontekst prenošenja i razlike među izvorima. Tek tada poređenje dobija stvarnu vrednost.

Proveri izvore · Poglavlje 09

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

• Smithsonian: severnoameričke priče ↗Bibliotečki katalogZbirka konkretnih različitih predanja, među njima i priča Kadóa.

• Smithsonian: Before the Flood ↗Arhivski snimakDokumentovano predanje Akimel O’odham; ne predstavlja sva plemena.

10. AUSTRALIJA: ABORIDŽINSKA USMENA PREDANJA

Aboridžinski narodi Australije nisu jedna jedinstvena kultura niti imaju jednu zajedničku priču o potopu. Različite zajednice čuvaju predanja o velikim vodama, obalama, promenama krajolika i događajima iz daleke prošlosti.

Istraživači ispituju da li neka od tih usmenih predanja mogu čuvati sećanja na promene morskog nivoa nakon ledenog doba. To je zanimljiva mogućnost, ali pojedinačne tvrdnje zahtevaju zasebne dokaze i pažljivo datiranje.

Usmeno pamćenje zaslužuje poštovanje. Ne treba ga svoditi na jedan univerzalni mit niti predstavljati kao naučno potvrđenu hroniku bez provere.

Proveri izvore · Poglavlje 10

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

• Univerzitet Flinders: Ngurunderi ↗Recenzirano istraživanjeAnaliza usmenih predanja Ngarrindjeri i promena obale.

11. KINA: JU VELIKI I VELIKE VODE

U kineskoj tradiciji Ju Veliki poznat je po savladavanju velikih poplava. Za razliku od mnogih drugih predanja, junak ovde ne spasava svet bekstvom u brodu, već radom na kanalima, odvodnjavanju i usmeravanju voda.

To je ključna razlika: priča govori o organizovanju društva i preobražavanju okruženja. Postoje arheološka istraživanja veoma velikih regionalnih poplava u praistorijskoj Kini, ali njihovo povezivanje sa određenim legendarnim junakom ostaje predmet rasprave.

Kina zato potvrđuje širinu motiva katastrofalne vode, ali nam ne daje još jedan doslovni primer istog biblijskog scenarija.

Proveri izvore · Poglavlje 11

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

• Science: kineska velika poplava ↗Naučni radPredlog o poplavi na Žutoj reci oko 1920. p. n. e.

• Science: naučna kritika ↗Naučna raspravaPrigovori datiranju, veličini i istorijskom povezivanju.

---

12. GRČKA: DEUKALION I PIRA

Prema grčkoj mitologiji, Deukalion i Pira preživeli su veliku poplavu koju je Zevs poslao na ljude. Posle povlačenja vode priča opisuje obnovu ljudskog roda.

Ponovo prepoznajemo motiv božanskog suda, katastrofalne vode, malog broja preživelih i novog početka. Ipak, način preživljavanja i obnavljanja čovečanstva razlikuje se od mesopotamskih i biblijskih verzija.

U antičkom Mediteranu priče su se širile trgovinom, putovanjima i književnim kontaktima. Moguće veze treba proučavati kroz izvore, a ne pretpostavljati bez dokaza.

Proveri izvore · Poglavlje 12

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

• Perseus: Apolodor 1.7.2 ↗Prevod klasičnog izvoraDeukalion, Pira, Zeus i devet dana kiše u grčkom predanju.

---

13. IRAN: JIMA I VARA

U zoroastrijskoj Avesti, posebno u drugom poglavlju Vendidade, Ahura Mazda upozorava Jimu na nadolazeću smrtonosnu zimu. Jima gradi zaštićeni prostor, varu, u kojem treba sačuvati ljude i druga živa bića.

Ova priča se na internetu ponekad pogrešno naziva „iranskim potopom“. Međutim, osnovna katastrofa u sačuvanom tekstu nije poplava poput Nojeve, nego razorna hladnoća i zima.

Upravo zato je primer dragocen: zajednički obrasci upozorenja i spasavanja ne znače da je uzrok katastrofe isti. Precizno poređenje čuva istorijsku istinu.

Proveri izvore · Poglavlje 13

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

• Avesta: Vendidad 2 ↗Prevod izvornog tekstaJima, sklonište Vara i smrtonosna zima — ne vodeni potop.

14. JIMA: KATASTROFALNA ZIMA, A NE POTOP

Ponovo razmatramo jednu čestu internet-grešku. U Vendidadu 2 Jima dobija upozorenje o smrtonosnoj zimi i pravi zaštićen prostor kako bi sačuvao život. Tu nije opisan potop istog tipa kao u Postanju.

Struktura predanja jeste slična: upozorenje, izabrano sklonište, očuvanje živih bića i novi početak. Ali katastrofa se razlikuje, i to moramo poštovati.

Ni arheološki podaci o starim iranskim naseljima i klimatskim promenama nisu neposredan dokaz da se dogodio upravo događaj opisan u ovom verskom tekstu.

Proveri izvore · Poglavlje 14

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

• Vendidad 2: Jima ↗Prevod izvornog tekstaKatastrofa je opisana kao smrtonosna zima.

15. INDIJA: MANU I MATSJA

U drevnom indijskom tekstu Šatapatha bramana javlja se predanje o Manuu, kojeg riba upozorava na dolazeću veliku vodu. Manu štiti ribu, a potom dobija upozorenje da pripremi brod i sačuva život.

U kasnijoj Matsja purani riba se dovodi u vezu sa Višnuovim avatarom Matsjom. Predanje dobija bogatije teološko značenje: čuvanje živih bića, semena, znanja i početak novog ciklusa.

Ne možemo proglasiti Manua dokazom za Nuhov potop. Možemo, međutim, pokazati da u Indiji postoji drevna književna tradicija koja povezuje upozorenje, vodenu katastrofu, brod i novi početak.

Proveri izvore · Poglavlje 15

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

• Šatapatha bramana 1.8.1 ↗Prevod drevnog tekstaManu, riba, brod i velika voda.

• Bhagavata purana 8.24 ↗Kasnija verska verzijaVišnu kao Matsja i kasnije razvijanje predanja.

16. MANU: STARIJE I KASNIJE VERZIJE

Kada poredimo indijske tekstove, razlika među verzijama veoma je važna. Šatapatha bramana sadrži starije sačuvano pripovedanje o Manuu i ribi koja ga upozorava na katastrofalnu vodu.

Matsja purana potiče iz mnogo kasnijeg književnog razvoja, sa dodatnim teološkim elementima i jasnijim vezivanjem Matsje za Višnua. Ista osnovna priča kroz vekove dobija drugačije naglaske.

Zato nije dovoljno kazati da „Indija ima istu priču“. Uvek treba reći: koji tekst, na kom jeziku, u kom periodu i sa kakvim detaljima.

Proveri izvore · Poglavlje 16

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

• Šatapatha bramana ↗Starija tekstualna verzijaRiba spasava Manua; rana verzija predanja.

• Bhagavata purana 8.24 ↗Kasnija tekstualna verzijaKasnije povezivanje ribe sa Višnuom.

17. EGIPAT: NUN, VODA I NIL

Voda je u drevnom Egiptu bila središnji simbol. Nun označava praiskonske vode povezane sa stvaranjem sveta, dok je Nil obezbeđivao život, plodnost i redovan ritam poljoprivrede.

Međutim, ne postoji jedna standardna egipatska priča koja bi u svim ključnim detaljima odgovarala Noju ili Utnapištimu: pravednik, brod, parovi životinja i potop celog sveta. Zato ne treba praviti lažnu paralelu.

Egiptolozi, među njima Jan Asman, objašnjavaju značenje reda, haosa i obnove u egipatskoj religijskoj misli. Egipat nam pokazuje da voda može biti i istorijska stvarnost i simbol nastanka života.

Proveri izvore · Poglavlje 17

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

• Global Egyptian Museum: Nun ↗Muzejski stručni rečnikPrvobitne vode i Nil u egipatskoj kosmologiji; nije priča o Noju.

18. ELAM I SUSA

Elam i Susa leže istočno od Mesopotamije, na prostoru današnjeg jugozapadnog Irana. Njihove zajednice vekovima su bile povezane sa Sumerom, Akadom i Vavilonijom kroz trgovinu, pisanje i političke odnose.

Ovde moramo ispraviti moguću zabludu: nemamo pouzdano sačuvanu elamsku priču koja bi bila istovetna sumerskom tekstu o Ziusudri. Možemo govoriti o kulturnim vezama i poplavama, ali ne smemo izmišljati rukopis koji ne postoji.

Susa je važan arheološki centar i pokazuje koliko su drevne civilizacije bile povezane. Kada dokaz postoji, treba ga imenovati; kada ne postoji, treba pošteno reći da ne znamo.

Proveri izvore · Poglavlje 18

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

• Encyclopaedia Iranica: Elam ↗Arheološki pregledIstorija Elama i Suze; nije dokaz zasebnog elamskog potopa.

• Iranica: iskopavanja Suze ↗Arheološki pregledProveri dokumentovane slojeve naseljavanja i istraživanja.

19. GILGAMEŠ I UTNAPIŠTIM

U jedanaestoj tablici Epa o Gilgamešu junak sluša Utnapištimovu priču. Bog Ea upozorava Utnapištima na potop, nalaže mu da sagradi brod i sačuva porodicu i živa bića.

Poznata „Tablica o potopu“, muzejska oznaka K.3375, povezuje se sa Ašurbanipalovom bibliotekom u Ninivi i sedmim vekom pre nove ere. Sama književna tradicija je starija i ima ranije akadske i sumerske prethodnike.

Motivi broda, porodice, životinja, ptica i žrtve podsećaju na priču o Noju. Zato naučnici istražuju književne veze i zajedničko mesopotamsko nasleđe, a ne samo površinske sličnosti.

Proveri izvore · Poglavlje 19

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

• Britanski muzej: tablica XI ↗Originalni muzejski predmetOpis Gilgameša i Utnapištima u zbirci muzeja.

• Penn Museum: poređenje ↗Stručno istraživanjeObjašnjenje odnosa sumerskih i akadskih verzija.

20. GILGAMEŠ: KONKRETNA MUZEJSKA TABLICA

U Britanskom muzeju čuva se glinena tablica sa oznakom K.3375, često nazivana „Tablica o potopu“. Povezana je sa jedanaestim pevanjem Epa o Gilgamešu i neoasirskim periodom.

Njena vrednost je ogromna: pred nama je stvarni predmet sa klinastim pismom, a ne samo moderna prepričana legenda. Možemo proučavati sadržaj, jezik, pismo, poreklo i starost rukopisa.

Asiriolozi, među njima Irving Finkel, proučavaju dugu istoriju mesopotamskih priča o potopu. Datum tablice, međutim, nije isto što i datum mogućeg istorijskog događaja.

Proveri izvore · Poglavlje 20

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

• Britanski muzej: Gilgameš XI ↗Muzejska zbirkaFotografija/opis tablice o Utnapištimu, sačuvane iz VII veka p. n. e.

• Britanski muzej: klinasto pismo ↗Muzejski tekstObjašnjenje pisma kojim je tekst zapisan.

21. ATRA-HASIS

Atra-Hasis je akadsko-vavilonski ep poznat iz starovavilonskih tablica, naročito iz osamnaestog veka pre nove ere. U njemu bogovi odlučuju da pošalju potop, a Ea upozorava Atra-Hasisa kako bi napravio brod i sačuvao život.

Važna razlika je objašnjenje razloga katastrofe. U ovom tekstu bogovi se uznemiravaju ljudskom brojnošću i bukom; to nije ista moralna formulacija koju nalazimo u biblijskim i kur'anskim predanjima.

Atra-Hasis dokazuje da je književna obrada potopa u Mesopotamiji vrlo stara. Ne dokazuje sam po sebi da su kasnije svete knjige doslovne kopije svakog detalja.

Proveri izvore · Poglavlje 21

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

- Britanski muzej: Atrahasis III ↗Originalni muzejski predmetStarovavilonski fragment epopeje.
- Britanski muzej: DT.42 ↗Muzejski predmetNovoasirski fragment iste tradicije.

---

22. SUMER: ZIUSUDRA

Vraćamo se Mesopotamiji, gde je Ziusudra sumerski junak potopa. Sačuvana glinena tablica iz Nipura, poznata pod oznakom CBS 10673, obično se datira približno u sedamnaesti vek pre nove ere, dok je samo predanje verovatno starije.

U očuvanim delovima priče Enki otkriva Ziusudri da bogovi planiraju potop. Zatim dolaze oluja i velika voda; u tekstu se pominje sedam dana i sedam noći, a nakon katastrofe junak izlazi i prinosi žrtvu.

Ovde imamo fizički predmet, klinasto pismo i arheološki kontekst. To potvrđuje postojanje drevnog teksta o potopu, ali ne dokazuje automatski obim ili tačan datum prirodnog događaja.

Proveri izvore · Poglavlje 22

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

- Penn Museum: CBS 10673 ↗Originalni muzejski predmetFotografije i stručni opis sumerske tablice.
- Oksford: priča o potopu ↗Transkripcija i prevodSačuvani odlomci o Ziusudri.

---

23. ZIUSUDRA: CBS 10673 I SUMERSKI TRAG

Glinena tablica CBS 10673, povezana sa Nipurom i zbirkom Pen muzeja, donosi fragmentarno sačuvanu sumersku priču o Ziusudri. Njena starost približno se smešta u sedamnaesti vek pre nove ere.

Sumerolog Semjuel Noa Kramer bio je među najpoznatijim istraživačima koji su skrenuli pažnju na ovaj drevni tekst. Fragment nam pokazuje da je u sumerskoj književnosti postojao junak koji preživljava katastrofalnu vodu.

Treba jasno prikazati šta je na tablici stvarno sačuvano, a šta naučnici rekonstruišu. Jedna glinena tablica dokazuje postojanje priče, ne automatski razmere potopa.

Proveri izvore · Poglavlje 23

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

• Penn Museum: CBS 10673 ↗Originalni muzejski predmetOriginal, slike, broj predmeta i datiranje.

• Oksford: Ziusudra ↗Prevod izvornog tekstaOdlomci sa oštećenih delova tablice.

24. ARHEOLOGIJA: UR, ŠURUPAK, KIŠ I NIPUR

U Mesopotamiji su arheolozi otkrivali slojeve nanosa koji svedoče o velikim poplavama u naseljenim područjima. Među često pominjanim nalazištima su Ur, Šurupak, Kiš i Nipur.

Šurupak se često povezuje sa velikom poplavom oko 2900. godine pre nove ere. Međutim, slojevi na različitim lokalitetima ne moraju biti istovremeni niti poticati od jednog događaja.

Arheologija može pokazati da su velike poplave bile stvaran deo života stanovnika rečnih ravnica Mesopotamije. Ona time ne potvrđuje automatski jedan istovremeni svetski potop.

Proveri izvore · Poglavlje 24

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

• Penn Museum: nalazi u Uru ↗Izveštaj sa iskopavanjaIzvorni rad o slojevima u Uru i njihovom poređenju sa Kišom.

• Penn Museum: naknadna analiza ↗Stručno istraživanjeZašto slojevi iz različitih gradova ne znače isti događaj.

25. ARHEOLOGIJA MESOPOTAMIJE: ŠTA MOŽEMO DOKAZATI

Vratimo se lokalitetima Šurupak, Ur, Kiš i Nipur. Tamo pronađeni poplavni slojevi nisu jedan univerzalni sloj sa jednim datumom. Svako nalazište ima svoj geološki i arheološki kontekst.

Kod Šurupaka se često navodi poplava oko 2900. godine pre nove ere. U Uru je Leonard Vuli otkrio izražene slojeve nanosa, ali je njihovo tumačenje kroz priču o svetskom potopu bilo mnogo šire od onoga što nalazi sami po sebi potvrđuju.

Dokazujemo da su velike regionalne poplave postojale. Ne dokazujemo time da su sve kulture opisivale baš istu katastrofu.

Proveri izvore · Poglavlje 25

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

• Penn Museum: potop Mesopotamije ↗Arheološka analizaPoređenje slojeva u Uru, Kišu i Šurupaku.

• Izvorni izveštaj o Uru ↗Istorija istraživanjaŠta su istraživači iskopali i kako su tumačili nalaz.

26. GEOLOGIJA I KLIMA

Posle poslednjeg ledenog maksimuma, tokom mnogih hiljada godina, led se topio i nivo svetskog mora rastao. Time su menjane obale, rečne doline i uslovi života stanovništva.

Poznate su i ogromne regionalne poplave nastale probojem ledenih jezera ili naglim promenama rečnih sistema. Takvi događaji mogli su ostaviti dubok trag u sećanju zajednica.

Ipak, geološki nalazi ne pokazuju jedan jedinstveni, istovremeni nanos po čitavoj planeti koji bi potvrdio doslovni globalni potop iz jednog određenog datuma.

Proveri izvore · Poglavlje 26

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

- USGS: nivo mora i klima ↗Geološki pregledPromene nivoa mora kroz hiljade godina.
- USGS: ledeno doba ↗Naučni pregledNivo mora oko 125 m niži tokom poslednjeg glacijalnog maksimuma.

---

27. VREMENSKA LINIJA IZVORA

Da postavimo izvore u vremenski okvir. Sačuvana sumerska tablica o Ziusudri datira se približno u sedamnaesti vek pre nove ere. Starovavilonski Atra-Hasis poznat je iz približno osamnaestog veka pre nove ere. Tablica o potopu iz Ašurbanipalove biblioteke pripada sedmom veku pre nove ere, a tradicija Gilgameša je starija.

Biblijski tekstovi imaju složenu istoriju nastajanja i prenošenja. Kur’anska objava vezuje se za sedmi vek nove ere. Indijski tekstovi postoje u ranijim i kasnijim književnim slojevima.

Najvažnija rečenica glasi: DATUM SAČUVANOG TEKSTA NIJE ISTO ŠTO I DATUM OPISANOG DOGAĐAJA. Tradicija može vekovima postojati pre rukopisa koji je dospeo do nas.

Proveri izvore · Poglavlje 27

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

- Penn: datiranje CBS 10673 ↗Muzejski katalogStarovavilonski primerak oko 1650. p. n. e.
- Britanski muzej: tablica XI ↗Muzejski pregledPrimerak Gilgameša iz VII veka p. n. e.
- LOC: Popol Vuh ↗Arhivski predmetSačuvani rukopis iz kolonijalnog perioda; predanje može biti starije.

---

28. NAUKA I ARHEOLOGIJA: GRANICE DOKAZA

Nauka može proučavati sedimente, fosile, polen, minerale, promene morskog nivoa i radiokarbonske datume. Tako rekonstruisani podaci pokazuju da su velike lokalne i regionalne poplave zaista oblikovale ljudsku istoriju.

Od poslednjeg ledenog doba nivo svetskog mora porastao je približno 120 metara, ali se to odvijalo kroz dug vremenski period, a ne tokom jednog dana. Regionalne katastrofe ponekad su bile mnogo naglije.

Iz samog mita nauka ne može izmeriti Božju nameru ili moralno značenje. S druge strane, istorijski tekst sam po sebi nije dokaz geološke katastrofe svetskih razmera. Pošteno istraživanje priznaje granice svake vrste izvora.

Proveri izvore · Poglavlje 28

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

• Penn Museum: granice arheologije ↗Kritička analizaSlojevi poplava nisu automatski dokaz globalne katastrofe.

• USGS: istorija nivoa mora ↗Geološko istraživanjeMerenja i rekonstrukcije, ne teološka tumačenja.

29. PRVI ZAKLJUČAK: ISTI MOTIV, RAZLIČITE PRIČE

Do sada smo videli da Mesopotamija čuva među najstarijim poznatim pisanim tradicijama o potopu: Ziusudru, Atra-Hasisa i Utnapištima. U drugim kulturama nailazimo na srodne, ali ne i istovetne motive.

Jedan čovek može tvrditi da sve potiče od jednog događaja; drugi da su to samo mitovi. Naš zadatak nije da unapred prihvatimo bilo koju krajnost, već da pitamo koje dokaze imamo za svaku pojedinačnu tvrdnju.

Zato sada prelazimo na konkretnije rukopise, muzejske predmete, datume i granice naučnog zaključivanja.

Proveri izvore · Poglavlje 29

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

• Penn Museum: uporedna analiza ↗Stručno istraživanjeSlični motivi u mezopotamskim pričama i granice istorijskog zaključka.

• Oksford: sumerski prevod ↗Izvorni tekstProveri koji su delovi najstarijeg teksta stvarno sačuvani.

30. ZAVRŠNO: VERA, ISTORIJA I SEĆANJE

Braćo i sestre, došli smo do kraja. Šta možemo razumno zaključiti? Predanja o velikim vodama postoje među mnogim narodima. Mesopotamija čuva neke od najstarijih sačuvanih pisanih verzija. Tora, Biblija i Kur’an tim pričama daju versko i moralno značenje.

Indijska, grčka, kineska, američka i australijska predanja pokazuju raznovrsnost načina na koje ljudi pamte prirodne katastrofe. Arheologija i geologija potvrđuju mnoge stvarne poplave i promene krajolika, ali ne potvrđuju jedan zajednički datum globalnog potopa.

To ne čini ova predanja bezvrednim. Naprotiv, ona pokazuju kako su ljudi hiljadama godina pokušavali da razumeju strah, gubitak, spasavanje i novi početak. Ne moramo koristiti istoriju da bismo proglasili pobednika među verama. Možemo je koristiti da naučimo da mislimo, pitamo i poštujemo izvore.

Moj zaključak je jednostavan: ne znamo sve. Ali znamo dovoljno da razlikujemo veru, predanje i dokaz. Želim vam zdravlje i sreću. Nastavimo da tražimo istinu, sa poštovanjem prema ljudima i istoriji.

AJETI I BIBLIJSKI STIHOVI · DIREKTNI LINKOVI

Svaki navod vodi na odgovarajući stih ili poglavlje. Opis ispod linka je sažetak na srpskom, a ne doslovan citat ili istorijski dokaz da se događaj zbio.

- Kur’an: Hud 11:44 ↗Lađa na Džudiju (verski tekst).
- Biblija: Postanje 8:4 ↗Kovčeg na Araratskim gorama (verski tekst).

Proveri izvore · Poglavlje 30

Ovi izvori omogućavaju proveru teksta, predmeta ili istraživanja. Pisani mit nije sam po sebi arheološki dokaz opisanog događaja.

- Oksford: izvorni sumerski tekst ↗Prevod izvoraŠta tekst govori i gde postoje praznine.
- Penn: arheologija i predanje ↗Akademska analizaOdvajanje stvarnih poplava od legendi.
- USGS: geološka evidencija ↗Naučni pregledProvera promena prirodne sredine.

ROMA VOICE

EUROPEAN ROMA MEDIA NETWORK